यागहोमादि तु तत्साधनम् · तथा हि किं स्वर्गकामो यागायोपदिश्यते यथा लोहितोष्णीषाः प्रचरन्तीति यदि वा यागः स्वर्गकामाय यथा मलिनः स्नायाद्बुभुक्षितोऽश्नीयादिति । तत्र यदि स्वर्गकामः कर्मणाऽऽउपदिश्यते उपदिष्टोऽपि न प्रवर्तते · को हि परार्थं प्रयासमातिष्ठेत · तथा च कर्मचोदनानर्थिकैव भवति । अथ यागः स्वर्गकामार्थः ततोऽसौ पुरुषस्योपकरोति तं पुरुषः स्वार्थेन करोतीति · तथा च कर्मचोदनार्थवती भवति · तस्माद्यागः स्वर्गकामस्योपकारकः । स्वर्गकामस्यानेक उपकारः पुत्रपशुग्रामान्नाद्यादिलाभरूपः · स यदि तत्रान्नाद्यादीनामन्यतमं करोति ततः स्वर्गशब्दोऽविवक्षितार्थः पुरुषमात्रवचनो भवति · तथा चानर्थक्यमेव · अन्तरेणापि हि तद्वचनं पुरुषमात्रमाख्यातादवगम्यते · तस्मात् यागात्स्वर्गो भवतीति निश्चीयते । अतश्च स्वर्गकामो यागेन कुर्यादिति वाक्यार्थः · अत्र स्वर्गं प्रार्थयमानस्यानुष्ठानमनूद्य यागस्तस्योपायत्वेन विधीयते · अतः स्वर्गादिकं यागादेः फलमिति सिद्धम् · फलवन्ति कर्माणीति च । अतः कर्मणां फलवत्त्वात्कर्मजन्यफलभोक्तृत्वापरपर्यायोऽधिकारोऽपि पुरुषस्याग्निहोत्रादिकर्मसु सिध्यति ॥ ॥ अधिकारो वक्ष्यतऽइति प्रतिज्ञातम् · स केषामित्यपेक्षायामाह ·

सर्वेषामविशेषात् ॥३॥ सर्वेषां कर्मानुष्ठानसमर्थानामसमर्थानां चान्धमूकपङ्गुबधिरदेवऽऋषितिरश्चां कर्मस्वधिकारो भवति · अविशेषात् फलार्थित्वस्य सर्वेषामविशिष्टत्वात् फलं हि सर्वैरिष्यतऽएव ॥ तत्राचेतनानां वृक्षादीनां कामनाभावादस्त्वनधिकारः · तिरश्चां तु भवति · तिर्यञ्चो हि तापोपतप्ताश्छायां व्रजन्ति शीतपीडिताश्चातपम् । ननु तिर्यञ्चः प्रत्यासन्नमेव जानन्ति न तु कालान्तरभावि फलम् वैदिकानि च कर्माणि कालान्तरफलान्येव अतः कथं तिरश्चां तत्र प्रवृत्तिः · उच्यते · कालान्तरेऽपि फलं कामयमाना दृश्यन्ते श्वानश्चतुर्दश्यामुपवसन्ति श्येनाश्चाष्टमीमिति · लिङ्गान्यपि वेदे सन्ति देवा ह वै सत्त्रमासत (४. ६. १. १.) सर्पाः सत्त्रमासत वनस्पतयः सत्त्रमासत गावो वाऽएतत्सत्त्रमासतेत्यादीनि (पञ्चविंशब्राह्मण° ४. १.) तानि च देवानां सर्पाणां वनस्पतीनां गवां चाधिकारं दर्शयन्ति । नन्वेतेऽन्धादयो यथोक्तं कर्म कर्तुं न शक्यन्तीति कथम-